

"להאיר - כי המאור שבה משיבם למוטב!"

פרשת: תולדות
גיליון מס' 304
ד' כסלו תשפ"א

כניסת שבת: 16:07
צאת שבת: 17:16
רבנו תם: 17:49

עלון תורני שבועי בהלכה ובאגדה

פנינים אלטר קורט

אמור לי מי חברך ואומר לך מי אתה! / הרב יעקב שניאור שליט"א

הטובים ביותר, אך הוכבד עליו מאוד השהייה במחיצתו של אחיו עשו הרשע, ולכן העדיף לצאת לאוויר העולם וללמוד תורה בבית המדרש עם כל הקושי וההפסד שבדבר. לימדונו חז"ל עד כמה להתרחק מחבר רע, כי ללמוד תורה במחיצת הרשע מאבד מערכו מאוד.

הוסיף לשאול הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זיע"א, מובן הדבר כשעברה רבקה ליד בית המדרש היה עשו חוסם את יעקב שלא יצא, שכן היה עשו הבכור. אולם כשעברה ליד בית עבודה זרה מי היה מונע זאת מעשו? ותירץ שעד כדי כך עשו השתוקק למנוע מיעקב ללמוד תורה שהיה מוכן לוותר על העבודה זרה שלו, ובלבד שלא יגיע יעקב לבית המדרש.

מכאן נלמד על גודל האחריות המוטלת על כל אחד מאיתנו, לבל יחשוב על עצמו שהוא מוגן ומחוסן דיו לבלתי היותו מושפע מן הרוח הנושבת בקרבתו ובסביבתו, כי אין חכמה ואין עצה ואין תבונה כנגד דברי חז"ל

שלימדונו (פרקי אבות פ"א, מ"ז): "הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע". ולכאורה יש כאן כפילות גם הרחק משכן רע וגם אל תתחבר לרשע? ומהו אם כן ההבדל ביניהם?

ונבין זאת בהקדים סיפור קצר. מסופר על יהודי אחד שבא אל רבינו הרמב"ם בערב יום הכיפורים ושאלה בפיו. "מכיר אני את עצמי" אמר האיש, "מעודי לא עבדתי עבודה זרה חלילה, הן זו מצוה עליה נהרגים אף במקום סכנה. גם שפיכות דמים אין בידי", הרמב"ם ניסה להבין לאן חותר הלה. והוא המשיך דבריו: "ביום הכיפורים כל ישראל מתוודים על חטאייהם ועל פשעייהם, ומדוע צריך אני להתוודות על עבירות אלו, הרי זהו שקר גמור!"

כעת כבר הבין הרמב"ם עם מי יש לו עסק... ענהו הרמב"ם: "הרשה לי לומר לך שתי אימרות שאמרו חז"ל, האחת, 'כל המתגאה כאילו עובד עבודה זרה'. והשנייה, 'כל המלבין פני חבריו ברבים כאילו שופך דמים'. האם תוכל לומר בוודאי שהינך נקי גם מעבירות אלו? כשאתה מתוודת על עוון עבודה זרה תכוון על הגאווה שהיא כנגדה".

מעשה מתורצת הקושיא ואין כפילות בלשון המשנה, ישנם עבירות שיש להם "שכן", השכן של העבודה זרה הוא הגאווה, גם לשפיכות דמים יש שכן והוא המלבין פני חבריו ברבים. התרחק משכן רע פירושו, התרחק מעבירות שהן קרובות לעבירות חמורות, וממילא אתה לא תתחבר לרע ולרשע. העצה היחידה להינצל מהשפעת אנשי רשע, היא אך ורק על ידי שנתרחק מהם ונדבק בדרך הצדיקים, שכן "כל המחובר לטהור טהור".

האדם לכשעצמו זקוק לחברה, אבל לכזו שמעודדת ותומכת, והולכת על פי אורחות תורתנו הקדושה, ומיישמים בה מצוותיה ומגשימים ליקחם, עולים ומתעלים כולם יחד "איש את אחיו יעזורו". מאידך כמה נוראה היא חברה שלילית הנטולה רסן, כפרנית וחמדנית.

אם יחיה האדם בחברה משחיתה, המסיתה לעולם ריקן של זילזול בכל קודשי ישראל, לא יצליח ולא יעלה בידו לעבוד את ה'. ומאחר שקרוב אדם אצל עצמו משלה עצמו ואומר: "לי זה לא יקרה, אני בעל עקרונות, אותי לא ניתן לפתות ולמשוך!". אך לטענה זו אין כל שחר. האדם נוטה להיסחף אחר סביבתו, וכבר כתב רבינו הרמב"ם בהלכותיו (פ"ו מהלכות דעות ה"א): "דרך ברייתו של האדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו, ונוהג כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך, צריך האדם להתחבר לצדיקים, וליישב אצל החכמים תמיד כדי שילמד ממעשיהם, ויתרחק

מהרשעים ההולכים בחושך כדי שלא ילמד מהם וממעשיהם, הוא שאמר שלמה המלך (משלי יג, כ): 'הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע'. אם היה דר במדינה שמנהגותיה רעים ואינם הולכים בדרך ישרה, ילך לו למקום שאנשיה צדיקים הם ונוהגים בדרך טובים". ודבריו קילורין לעיניים.

בפרשתנו מתואר מקרה משונה. לאחר שנעתר ה' לתפילתו של צדיק בן צדיק - יצחק אבינו "ותהר רבקה אשתו", חשה רבקה תחושה מוזרה שניתן רק להעריך שנשים הרות אינן מרגישות כמותה, נאמר: "וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקֶרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם בֶּן לְמָה זֶה אֲנֹכִי וַתֵּלֶךְ לְדַרְשׁ אֶת ה' (כה, כב).

ופירש רש"י: "כשהייתה עוברת רבקה לפני בית מדרשם של שם ועבר, היה יעקב מבקש לצאת, וכשהייתה עוברת לפני פיתחה של בית עבודה זרה, היה מבקש עשו לצאת".

והדבר אומר דרשני. שואל הגאון הקדוש רבי משה סופר זצ"ל, ה"חתם סופר", אמרו חז"ל נידה (ל): "דרש רבי שמלאי למה הולד דומה במעי אמו, לפנקס שמקופל... ונר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו שנאמר: 'מי יתנני כירחי קדם', ועוד אין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותם הימים, ומלמדים אותו כל התורה כולה. כיון שבא לאוויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה".

וכי חשב יעקב אבינו שבבית המדרש ילמד יותר מאשר עם המלאך, שכל כך רצה לצאת כשעברה רבקה אמו ליד בית המדרש! ויישב נפלא. אמת יעקב למד תורה עם המלאך, וידע שאכן אלו הימים

לתרומות להדפסת העלון ניתן להתקשר: 055-6799930

העלון מוקדש
לעילוי נשמת - הרה"ג רבי יורם מיכאל אברג'ל בן רינה זצ"ל, הגה"ק רבי גדליה משה בן רבי שלמה זצ"ל, רבי אברהם שניאור בן זוהרה ז"ל, רבי יעקב שניאור בן זוהרה ז"ל, זוהרה שניאור בת פרחא ז"ל, רבי אליהו שניאור בן זוהרה ז"ל, יששכר בוחבוט בן אסתר ז"ל, איז'ה בוחבוט בת תמו ז"ל, פונגדה איגילוב בן טורי ז"ל, רבי שלום צור בן דוד ורות מכלוף ז"ל, רבי אליהו מור יוסף בן איטו ז"ל, יוסף גבאי בן עליה ז"ל, שלמה גבאי בן מסודי ז"ל, גבריאל גבאי בן מסודי ז"ל, יהודה תורג'מן בן חביבה ז"ל, דונה מור יוסף בת יקוט ז"ל, מסודי גבאי בת עישה ז"ל, זרחיה בוארון בן מרים ז"ל, יצחק ז"ל בן טאוס שתחי, חיים רחמים בן מרים ז"ל, יעקב אדרי בן עישה ז"ל, סלימה בת פרח ז"ל. לרפואת - ז'נט בת איז'ה הי"ו, הלל אליס בת שי הי"ו, דוד איגילוב בן סבינה הי"ו, רחל צור בת ריטה הי"ו, ניסן בן סלימה הי"ו, אורית בת אביבה הי"ו.
להצלחת - אברהם צור בן אסתר ושלום וב"ב הי"ו, ישראל ושי שניאור וב"ב הי"ו, לינוי בת ז'נט הי"ו, יגל דוד ונהוראי בני לינוי הי"ו, פרח, אורית ואריאל טייאר הי"ו.

"וַיִּשְׁטֵם עֲשׂוֹ אֶת יַעֲקֹב עַל הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בָּרַכּוֹ אָבִיו וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ בְּלָבוֹ יִקְרְבוּ מִי אֲבֵל אָבִי וְאֶהְרֶגָה אֶת יַעֲקֹב אֲחִי" (כז, מא)
תמה רבינו שלמה אפרים מלונטשיץ זצ"ל, ה"כלי יקר", מדוע המתין עשו בנקמתו ליעקב עד לימי האבל על פטירת אביהם יצחק? ויישב שיצחק אמר לעשו: "והיה כאשר תריד ופרקת עולו מעל צוארדי". רמז לו יצחק אבינו כי בזמן שעם ישראל יעסקו בתורה אינך יכול עליהם, אולם "כאשר תריד", כשהם לא יעסקו בתורה הגיע זמנך לגבור עליהם, ידע עשו שהלכה היא שאבל אסור בדברי תורה, וכאשר יעקב לא יעסוק בתורה, יהיה זה הזמן הנכון להתנקם בו. (נכתב ע"י הבה"ח אברהם ישי שניאור נ"י)

תמונה בהשגחה פרטית

לפעמים תוהה ומתלונן האדם על פקק תנועה שעיכבו בדרכו למקום עבודתו, או על כך שפספס את האוטובוס בדרכו לפגישה חשובה לו מאוד. ישנו משפט השגור בפי כל האומר "כל עכבה לטובה", ומקורו בדברי חז"ל (ברכות ס:): "כל דעביד רחמנא לטב עביד" - כל מה שעושה הקב"ה לטובה הוא עושה. אך צריך לדעת כאשר יהודי מגיע למקום מסויים אין הוא הולך לשם מדעת עצמו, אלא ההשגחה העליונה היא זו שמוליכה אותו "לשכן שמו שם".

וכזה הוא סיפורנו סוחר ומרגש! כולו שזור בהשגחה פרטית מופלאה. כיצד ה' דואג לכך שיהיה את האדם הנכון, במקום הנכון ואפילו בזמן הנכון. גברת ח"י מירושלים חיתנה את בתה במזל טוב באחד מאולמות האירועים בעיר מודיעין עילית. בחורי הישיבה חברי החתן רקדו שעות ארוכות לקול ניגוני התזמורת. בסיום החתונה התקבצו כל בני המשפחה לתמונת מזכרת. ואחת מהמחותנות חיפשה את הסבתא לאחר בירור קצר נודע לה כי היא כבר יצאה מהאולם וכבר נמצאת ברכב, אך היא התעקשה ללא הסבר להביא גם את הסבתא לתמונות נוספות עם כל בני משפחתה, וכך התאחרה לה השעה.

השעה כבר שתיים בלילה, זה עתה הסתיימה החתונה השמחה והמאושרת. עוד צילום ועוד זווית, עוד עיכוב ועוד עיכוב, ואף אחד לא מבין מדוע ולמה השעה מתארכת ומתאחרת. הם נסעו בשתי רכבים, אב הכלה נהג ברכב משלו עם כמה מבני המשפחה, ואשתו נהגה ברכב השני עם חלק נוסף של המשפחה. הם נסעו בכביש 443, גשם עז ניתך ארצה והנסיעה הפכה לאיטית במיוחד.

והנה בהגיעם למחסום עופר, הרכב של אבי המשפחה הספיק כבר לעבור את המחסום, והמשיך בדרכו, בעוד הרכב השני בו נסעה אם הכלה הזדחל אחריו, ואז הבחינה אם הכלה ברכב שמאותת עם אורות מהבהבים של מצוקה. במבט ראשון נראה הרכב כחשוד וכזה שהחילים צריכים לבדוק. אך היא כמיילדת חדשה במקצועה, חשה תחושה פנימית בלתי מוסברת ועלתה בה האפשרות כי בתוך הרכב ישנה יולדת הצריכה לעזרה, וזאת נגד כל ההיגיון.

גברת ח' שזה עתה חיתנה את בתה, עושה את דרכה מהאולם, אחרי כל הלחץ והתפילה, השמחה והאירוע, כשראשה וליבה עסוקים בבת שזה עתה חיתנה, החליטה לא להניח ופנתה לברר מה המצוקה שברכב והאם נדרשת איזה עזרה. "ברכב נמצאת אישה הכורעת ללדת", השיב החייל הצעיר ההמום מהמחסום. אם הכלה מיהרה להחנות את רכבה בצידי הדרך ויצאה במהירות לעבר הרכב החונה, אולם שם היא נתקלה במחזה מצמרר. בספסל האחורי שכבה היולדת, האוחזת בבנה הילוד, שנולד לפני רגעים ספורים כשהוא למרבה הצער ללא רוח חיים, ואף ללא דופק וללא נשימה והיולדת נראתה מבוהלת.

אם הכלה לא איבדה עשתונות. היא הורתה לאב להזעיק נט"ן ולחמם מיד את הרכב. במקביל היא החלה לבצע פעולות החייאה ביילוד, להנשימו ולעסות את לבו, אך השניות נוקפות ואין תגובה. בינתיים, ברכבה, ישבו החתן והכלה ויתר בני המשפחה והחלו באמירת פרקי תהילים, עבור היולדת. הם לא היו מודעים למה שבאמת קורה ברכב. תוך כדי עיסוי הלב החלה לראות סימני החיים.

בתחילה תזוזה קלה ביד, אחר כך תזוזה בשרירי הפנים, והנה עוד קצת אוויר שנכנס לריאותיו ופתאום בכי, התינוק החל לבכות את הבכי המיוחל לו מחכה כל יולדת. האירוע כולו נמשך דקות ספורות, שנדמו כנצח. עד בואם של כוחות ההצלה - התינוק חזר לחיים. המיילדת, החלה מיד לחמם את גופו תוך שהוא צמוד לאמו המאושרת, שזה עתה נולד בנה מחדש, בפעם השנייה, בתוך דקות. ובמקביל, העניקה סיוע לאם הטרייה. לצוות נט"ן שהגיע למקום לא נותר אלא להעביר את התינוק, במצב יציב וטוב לבית החולים.

רק לאחר שהתינוק פונה לבית החולים במצב טוב, חזרה אם הכלה לרכבה ואז הבינה את שעברה, בדרך חזרה מחתונת בתה, כיצד הבחינה שלא כדרך הטבע ברכב שחנה בצד, בגשם השוטף, המחשבה שבערה בה להציע עזרה, ההבנה של הסיטואציה המורכבת, וסיעתא דשמיא בהצלת חייו של התינוק הרך. היא לא יכלה לבקש סיוע כל כך מרגש ליום כה גדוש ומרגש במיוחד.

הפלא ופלא, זוהי השגחה פרטית מיוחדת, רק לחשוב שהסבתא הייתה מסרבת לחזור לאולם להצטלם עם משפחתה, והמיילדת הייתה עוברת את מחסום עופר ולא הייתה רואה את רכב היולדת ומי יודע מה היה בגורל התינוק והיולדת. אך היא זכתה במתנת שמים של "כל המציל נפש מישראל כאילו קיים עולם מלא".

תלוי איך מסבירים?

נאמר: "אולי ימשני אבי והייתי בעיניו כמתעתע והבאתי עלי קללה ולא ברכה".

שואל בעל "חנוכת התורה", מדוע חשש כל כך יעקב שיצחק יקלל אותו? בעוד רבקה לא חששה ואמרה לו "עלי קללתך בני"?

ומיישב, שיש ציווי של "ארור משגה עיוור בדרך",

ויש שני סוגי עיוור, האחד, שאינו רואה בעיניו שהמשגה ומטעה אותו ב'ארור'. והשני, שהמשיא לאדם עצה שאינה הוגנת לו, הרי הוא ב'ארור'.

אמר יעקב לאמו אם אני מרמה את אבי, הרי

שהוא עיוור "והבאתי עלי קללה" של "ארור

משגה עיוור". אך רבקה אמרה לו שלא

יחשוש, שעיוור האמור כאן הוא למי

שנותן עצה לא הגונה, ואילו

עצתה אליו טובה.

כא השאנן האכזר כאן יא...

ש. האם מותר לטלטל בשבת שיירי מאכל כמו עצמות של עוף ושאר מאכלים או קליפות של פיצוחים?

ת. יש לחלק את התשובה לשני חלקים. שיירי מאכל שראויים למאכל בהמה, ושיירי מאכל שאינם ראויים למאכל בהמה.

הנה כתב מרן השו"ע (סי' שח סכ"ז) שעצמות הראויים לכלבים וקליפות שראויים למאכל בהמה, וכן פרורים שאין בהם כזית מותר להעבירם מעל השלחן בידיו ממש, אבל קליפות שאינם ראויים למאכל בהמה, אסור לטלטלם בידיו. והדרך המותרת לטלטלם הוא לנער את הטבלא [ה"ה מפה] והם יפלו מאליהם.

וכן אם יש פת על השלחן מותר להגביה הטבלא ולטלטלה עם הקליפות שאינם ראויים למאכל בהמה, שהם בטלים אגב הפת. ולכן כיום שפורסים ניילון על השלחן ויש בו גם משיירי מאכל הראויים למאכל בהמה, וקליפות של פיצוחים שאינם ראויים למאכל בהמה, מותר להרים את הניילון כולו ולזרוקו לאשפה, שאינו מטלטלם בידים וזה נחשב כניעור (חוט שני עמ' כז).

וישנה דרך נוספת לטלטל קליפות של פיצוחים שאינם ראויים למאכל בהמה, אם הם מונחים על השלחן וצריך את מקום השלחן, מותר לטלטלם כטלטול מן הצד כגון לגרור אותם ע"י סכין או דבר אחר, ונחשב כטלטול מן הצד לצורך דבר המותר (ט"ז ס"ק יח, מ"ב ס"ק קטו, חזו"ע שבת ח"ג עמ' קסט). ויכול לטלטלם גם כלאחר יד דהיינו על ידי גב אצבעותיו (כמבואר ברמ"א סוף סי' ג, שו"ת אורלייז ח"ב עמ' רטז).

וכל ההיתר לטלטל שיירי מאכל הראויים למאכל בהמה, הוא אפילו אם גר בעיר גדולה ואין בהמה בקרבת מקום, ואין צריך שתהיה בהמה שלו אלא כל שיש בהמה במקומו אפילו שאינה מצויה לפניו ממש ואינה שייכת לו (חזו"ע שבת ח"ג עמ' כג ועמ' כד).